

**Faculty of International Relations
Working Papers**

12/2012

**Analýza nejznámějších metod měření
konkurenceschopnosti latinskoamerických států**

Lourdes Gabriela Daza Aramayo

Volume VI

Vysoká škola ekonomická v Praze
Working Papers Fakulty mezinárodních vztahů
Výzkumný záměr MSM6138439909

Název: Working Papers Fakulty mezinárodních vztahů
Četnost vydávání: Vychází minimálně desetkrát ročně
Vydavatel: Vysoká škola ekonomická v Praze
Nakladatelství Oeconomica
Náměstí Winstona Churchilla 4, 130 67 Praha 3, IČO: 61 38 43 99
E 17794
Evidenční číslo MK ČR: 1802-6591
ISSN tištěné verze: 1802-6583
ISSN on-line verze: Prof. Ing. Eva Cihelková, CSc.
Vedoucí projektu: Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta mezinárodních vztahů
Náměstí Winstona Churchilla 4, 130 67 Praha 3
+420 224 095 270, +420 224 095 248, +420 224 095 230
<http://vz.fmv.vse.cz/>

Studie procházejí recenzním řízením.

VÝKONNÁ RADA

Eva Cihelková (předsedkyně)

Vysoká škola ekonomická v Praze

Olga Hasprová

Technická univerzita v Liberci

Zuzana Lehmannová

Vysoká škola ekonomická v Praze

Marcela Palíšková

Nakladatelství C. H. Beck

Václav Petříček

Vysoká škola ekonomická v Praze

Blanka Řichová

Univerzita Karlova v Praze

Dana Zadražilová

Vysoká škola ekonomická v Praze

REDAKČNÍ RADA

Regina Axelrod

Adelphi university, New York, USA

Peter Bugge

Aarhus University, Aarhus, Dánsko

Petr Cimler

Vysoká škola ekonomická v Praze

Peter Čajka

Univerzita Mateja Bela, Banská

Bystrica, Slovensko

Zbyněk Dubský

Vysoká škola ekonomická v Praze

Ladislav Kabát

Bratislavská vysoká škola práva

Ludmila Štěrbová

Vysoká škola ekonomická v Praze

Eva Karpová

Vysoká škola ekonomická v Praze

Václav Kašpar

Vysoká škola ekonomická v Praze

Jaroslav Kundera

Uniwersytet Wrocławski, Wrocław,
Polsko

Larissa Kuzmitcheva

Státní univerzita Jaroslav, Rusko

Lubor Lacina

Mendelova zemědělská a lesnická
univerzita, Brno

Cristian Morosan

Cameron School of Business

Václava Pánková

Vysoká škola ekonomická v Praze

Lenka Pražská

emeritní profesor

Lenka Rovná

Univerzita Karlova v Praze

Mikuláš Sabo

Ekonomická Univerzita
v Bratislavě, Slovensko

Naděžda Šišková

Univerzita Palackého v Olomouci

Peter Terem

Univerzita Mateja Bela, Banská
Bystrica, Slovensko

Milan Vošta

Vysoká škola ekonomická v Praze

ŠÉFREDAKTOR

Josef Bič

Vysoká škola ekonomická v Praze

Analýza nejznámějších metod měření konkurenceschopnosti latinskoamerických států¹

Lourdes Gabriela Daza Aramayo (lourdes.aramayo@vse.cz)

Abstrakt:

Práce analyzuje konkurenceschopnost zemí v Latinské Americe podle nejznámějších způsobů měření konkurenceschopnosti. Je rozdělena do tří částí. V první je rozpracován pojem konkurenceschopnosti, druhá část je zaměřena na nejznámější způsoby měření konkurenceschopnosti ve světě a její součástí je analýza států Latinské Ameriky, pro které jsou k dispozici data. Dále je popsána systematická konkurenceschopnost holistických ukazatelů používaných ve většině šetření mezinárodních organizací pro konstrukci světových žebříčků. Ve třetí části budou analyzovány systémy měření konkurenceschopnosti, které pracují se základními faktory konkurenceschopnosti, a následně úroveň konkurenceschopnosti latinskoamerických zemí.

Klíčová slova: Latinská Amerika, Konkurenceschopnost, Latinská Amerika, Hospodářský rozvoj.

Analysis of the leading methods for measuring the competitiveness of Latin American countries

Lourdes Gabriela Daza Aramayo (lourdes.aramayo@vse.cz)

Summary:

This paper analyzes the competitiveness of Latin American countries, according to the most prominent methods of measurement. The work is divided into three parts. The first part discusses the concept of competitiveness, the second part is focused on the most prominent methods of measuring competitiveness and includes an analysis of Latin America, for which there is data available. This section describes systematic holistic competitiveness indicators used in most investigations of international organizations for the construction of international rankings. The third part of the paper analyzes the competitiveness measurement systems that work with the basic factors of competitiveness and the subsequent analysis of the competitiveness of Latin American countries.

Keywords: Latin America, Competitiveness, Economic Development.

JEL: R11, O54, O57

Tento příspěvek je publikován jako konzultace.

---

¹ The paper was enabled by the financial support of the UEP as a part of the project „Comparing the economic impact of China on Latin America and Europe“ No. MF/F2/4/2011.

Obsah

Úvod.....	7
1. Definice konkurenceschopnosti.....	7
2. Analýza nejznámějších metod měření konkurenceschopnosti, které zahrnují země Latinské Ameriky.....	10
2.1 World Competitiveness Yearbook.....	10
2.2 Global Competitiveness Report.....	14
2.3 Metodologie CAN (Analýza konkurenceschopnosti zemí, ECLAC: TradeCAN, MAGIC y TradeMap).....	24
2.4 Doing Business.....	26
3. Analýza systémů měřících konkurenceschopnost.....	27
3.1 Metodologie CAN.....	28
4. Analýza konkurenceschopnosti v Latinské Americe.....	28
Závěr.....	31
Seznam literatury.....	33

Úvod

Latinská Amerika a Karibik byly dlouhá léta charakterizovány nízkým a nestabilním tempem ekonomického růstu. Dnes je však tento region charakterizován dynamikou a makroekonomickou stabilitou. Latinská Amerika a Karibská oblast proto zažívaly v posledních letech bouřlivý ekonomický růst. Roční tempa růstu se v posledních 5 letech pohybovaly kolem 5 %. Světová finanční krize sice dopadla tvrdě na Mexiko (kvůli dominantní vazbě na trh NAFTA), v zemích více na jih se růst držel těsně kolem nuly. Díky tomuto ekonomickému rozjezdu, můžeme říct, že Latinská Amerika má do budoucna značný a stále rostoucí potenciál. Region intenzivně roste díky výraznému zvýšení exportu, který současně stimuluje akumulaci devizových rezerv. Dalším aktuálním rysem je obnovení fiskální důvěryhodnosti latinskoamerických ekonomik, díky dobrému řízení veřejných financí a adekvátní fiskální a měnové politice, které charakterizují současnou nezávislost a autonomii latinskoamerických ekonomik, a to jak při formulování, tak při provádění ekonomických politik.

I přes uvedené pozitivní zprávy, kdy můžeme pozorovat vysoký hospodářský růst zemí Latinské Ameriky, nespomeňme, že tento region stále čelí důležitým výzvám, a to se týká zejména konkurenceschopnosti. Latinská Amerika stále ještě nedosáhla úrovně, na kterou by se mohla dostat díky svému potenciálu. To je velká výzva, kterou má Latinská Amerika stále před sebou.

1. Definice konkurenceschopnosti

První definice termínu konkurenceschopnost vznikla již v době klasických ekonomů, jako byl Adam Smith a David Ricardo. Tito ekonomové spojovali faktory produkce s využíváním komparativních výhod. Konkurenceschopnost byla již od počátku úzce spojována s liberalizací obchodu a vykládána jako schopnost dané země úspěšně vystupovat na mezinárodním trhu a využívat svých komparativních výhod. Nicméně i přes nepřetržité používání termínu po více než tři staletí dodnes neexistuje homogenní definice, která by sloužila k definování konkurenceschopnosti.

Vlastní dynamika mezinárodního trhu, různorodost nových aktérů a začlenění a důležitost nových produkčních faktorů, jako jsou znalosti a zavádění služeb, přispěly k prozatímní neexistenci společné definice a k tomu, aby se tento termín v proměnlivé dynamice napodoboval a získával tak různé rozměry a odstíny v závislosti na kontextu.

Zásadní otázkou je, co činí jeden stát více či méně konkurenceschopný než jiný. Právě zde dochází k největším neshodám mezi různými institucemi a akademiky. Na základě pohledu na rozsah, význam a pojem konkurenceschopnost jsou

jednotlivým proměnným přiděleny hodnoty a následně spočítán index konkurenceschopnosti.

Pro Ezeala Harrisona je konkurenceschopnost velice důležitým faktorem ekonomiky národa, a proto je nutné dojít k jednotné definici tohoto termínu, která bude založena na konkrétních a měřitelných ukazatelích.

Pro některé autory je konkurenceschopnost konceptem, který nemá smysl aplikovat na národní ekonomiky a podle nich je posedlost tímto ukazatelem mylná a nebezpečná. Jde například o definici Paula Krugmana, který v roce 2008 obdržel Nobelovu cenu za ekonomii za analýzu obchodních pravidel a pravidel rozložení obchodní aktivity. Ten varuje před nebezpečím, které hrozí v případě dosahování konkurenceschopnosti za každou cenu.

Podle tohoto autora je problémem především to, že jakmile se o konkurenceschopnosti začne mluvit, většina osob přemýšlí o konkurenceschopnosti státu tak, jako by šlo o soukromou firmu. Paul Krugman poukazuje na důležitost nezaměňovat termíny produktivita a konkurenceschopnost a argumentuje tím, že tato rétorika konkurenceschopnosti je mnohokrát využívána za účelem provádění nepopulárních politik nebo vyhnutí se problémových situací, mezi něž patří například problém nezaměstnanosti.

Krugman tvrdí, že pro národ snažící se za každou cenu dosáhnout konkurenceschopnosti, existují tři nebezpečí:

- Za prvé, za účelem dosažení konkurenceschopnosti by mohlo dojít k plýtvání vládními financemi.
- Dalším rizikem je protekcionismus a obchodní války. Podle Krugmana naopak konkurenceschopnost v takové podobě, v jaké o ní přemýšlejí současní ekonomové, přináší více nevýhod než výhod.

Zpočátku tvrdí, že konkurenceschopnost může být nebezpečnou posedlostí, která zanechá na půli cesty nespočet absolutně zadlužených států v krizi, uvězněných v neúčinných státních výdajích, podvodech a obchodních válkách a především v nízkém finančním ocenění pracovní síly, které je důsledkem zavádění nových technologií zajišťujících konkurenceschopnost a zapříčiňujících nadměrnou a nepřiměřenou redukci lidské práce způsobenou nahrazením této původní pracovní síly stroji. V důsledku toho výrazně vzroste míra nezaměstnanosti a s tím vznikne i řada dalších problémů, jako například hladomor, zhoršení zdravotní péče a zdravotního stavu, vysídlení, odliv mozků atd., které byly způsobeny vědomou snahou zemí dosáhnout maximální možné úrovně konkurenceschopnosti, ať už byla cena jakákoliv. Ve výsledku již stát nebude schopný jednat a vyřešit efektivním způsobem vzniklé problémy.

Krugman také tvrdí, že v důsledku konkurenceschopnosti je stále více patrný rozdíl mezi zeměmi prvního a třetího světa, který je dán tím, že zaostalé státy se snaží stůj co stůj dosáhnout úrovně států rozvinutých. Podle tohoto autora také většina dnešních ekonomů vysvětluje pojem konkurenceschopnost mylným způsobem a ve vládním sektoru i ve firmách vládne velká nevědomost ohledně tohoto tématu. Jediným cílem je vyrábět produkty za účelem jejich umístění na mezinárodním trhu, aby byly uspokojeny a někdy i překvapeny potřeby poptávajících.

- Třetí a poslední nebezpečí je podle Krugmana to nejrelevantnější. Jsou to mylná politická rozhodnutí v důležitých otázkách. V případě konkurenceschopnosti hraje kvalita politické debaty velkou roli.

Jiný pohled na pojem konkurenceschopnost mají Jorge Meyer Stamer a Messner Dirk. Jde o autory vysvětlující koncept systematické konkurenceschopnosti spočívající v tom, že úspěšného průmyslového rozvoje se nedá dosáhnout pouze prostřednictvím mikrofaktorů na úrovni firem a makrofaktorů na úrovni ekonomických podmínek, ale musí být také aplikovány opatření ze strany státu a nestátních institucí podporujících konkurenceschopnost firem. Koncept systematické konkurenceschopnosti je aplikován na všech analytických úrovních – mikro, mezo, makro i meta, které ovlivňují firmy na místní, regionální, státní i nadnárodní úrovni.

Případ konceptu systematické konkurenceschopnosti, která je založena na interakci analytických úrovní mikro, mezo a makro, bych dle svého úsudku nazvala “Diamantem systematické konkurenceschopnosti”.

Podle Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) je konkurenceschopnost schopností firem, průmyslu, regionů a národů, které jsou vystaveny mezinárodní konkurenci, udržitelným způsobem generovat zisk a zajistit vysokou zaměstnanost.

Další z autorů (Zysman a Tyson, 1983; Cohen a Zysman, 1987; Porter, 1978; Tyson, 1992) tvrdí, že konkurenceschopnost státu může být definována jako stupeň, na kterém je země uznávající pravidla volného trhu schopná produkovat zboží a služby, které splňují podmínky mezinárodního trhu, a zároveň udržuje a zvyšuje v dlouhém období reálný příjem obyvatel.

Absence shody v případě konceptu konkurenceschopnosti národa způsobila, že se jednotlivé studie zaměřily na danou problematiku z několika různých teoretických perspektiv. Porter (1990) říká, že konkurenceschopnost národa záleží na schopnosti jeho průmyslu zlepšovat se a zavádět inovace. Rovněž i Scott a Lodge si myslí, že konkurenceschopnost stále více souvisí se strategií a strukturou a stále méně je ovlivněna nerostným bohatstvím země.

Jak z textu vyplývá, je těžké analyzovat konkurenceschopnost země nebo regionu, aniž bychom danou oblast porovnávali s jinou oblastí. Úspěchy jiných států by také mohly být využity pro srovnání za účelem zhodnocení minulého a budoucího chování ekonomiky, jejíž konkurenceschopnost je cílem zkoumání.

2. Analýza nejznámějších metod měření konkurenceschopnosti, které zahrnují země Latinské Ameriky.

Mezi nejznámější indexy měřící konkurenceschopnost patří:

- The World Competitiveness Yearbook vytvořený pro IMD (International Institute for Management and Competitiveness)
- Global Competitiveness Report: Index WEF (World Economic Forum)
- Metodologie CAN (Analýza konkurenceschopnosti zemí) od ECLAC

Existují další indexy vytvořené vládními institucemi, konzultanty a výzkumnými institucemi.

2.1 World Competitiveness Yearbook (Ročenka světové konkurenceschopnosti)

Jde o jednu z nejznámějších a vládami a nadnárodními firmami nejčastěji používaných metod měření konkurenceschopnosti, vypracovanou v roce 1989 Mezinárodním institutem pro rozvoj managementu a konkurenceschopnosti. Tato ročenka analyzuje a kvalifikuje, přesně tak jak je psáno v publikaci, schopnost jednotlivých národů vytvořit a udržet prostředí podporující konkurenceschopnost firem. Vyhodnocuje konkurenceschopnost na základě 321 kritérií (rok 2003), seskupených do čtyř faktorů, které se každý rok v mezinárodním kontextu předefinovávají v souladu s vývojem výzkumu.

Čtyři vyhodnocované faktory jsou:

- Výkon ekonomiky a její zhodnocení na makroekonomické úrovni, které bere v úvahu ekonomiku, mezinárodní obchod a investice, zaměstnanost a ceny (75 kritérií).
- Efektivnost vládní politiky, která zahrnuje veřejné finance, fiskální politiku, institucionální rámec, obchodní legislativu a sociální rámec (81 kritérií).
- Efektivnost firemního řízení, jehož součástí je vyhodnocení produktivity, pracovního trhu, financí, postupy řízení, postoje a hodnoty (69 kritérií).
- Infrastruktura, v rámci které se vyhodnocuje základní, technologická a vědecká infrastruktura, zdraví, životní prostředí a vzdělání (96 kritérií).

Ročenka obsahuje osm obsáhlých kategorií, v rámci kterých se vyšetřují:

1. Domácí ekonomika každé země prostřednictvím analýzy hlavních makroekonomických indikátorů.
2. Stupeň internacionalizace ekonomiky prostřednictvím schopnosti zapojit se do mezinárodního obchodu a přilákat zahraniční investory.
3. Vládní politika. Je analyzováno, zda vedou její praktiky k větší konkurenceschopnosti.
4. Finanční sektor, v rámci kterého se zkoumá aktivita kapitálových trhů a kvalita finančních služeb.
5. Infrastruktura, kterou má k dispozici každá země a její schopnost přizpůsobit se potřebám ekonomiky.
6. Schopnosti spojené s řízením firem. Vyhodnocuje se, zda jsou strategie řízení důsledné, rentabilní a zodpovědné.
7. Úroveň vědy a techniky průmyslu každé země.
8. Lidský kapitál, jeho dovednosti, obratnost a stupeň kvalifikace.

Je vhodné zmínit, že 127 z 321 kritérií používaných WCY mají původ v makroekonomických statistických datech reportovaných vládami jednotlivých států, 78 kritérií je používáno jako orientační informace a nejsou zahrnuty do určování pozice a 116 kritérií vychází z názorových dotazníků vyplněných podnikateli z celého světa. Právě kvůli poslednímu zdroji dat je metoda WCY velice kritizována, protože velká část jejího hodnocení je založena na subjektivních datech, která v některých případech ovlivňují konečné pořadí. Proto nejsou výsledky WCY považovány za dostatečně vypovídající.

Kritéria používaná pro výpočet konkurenceschopnosti jsou seskupena do čtyř základních faktorů a dále rozdělena na dvacet subfaktorů.

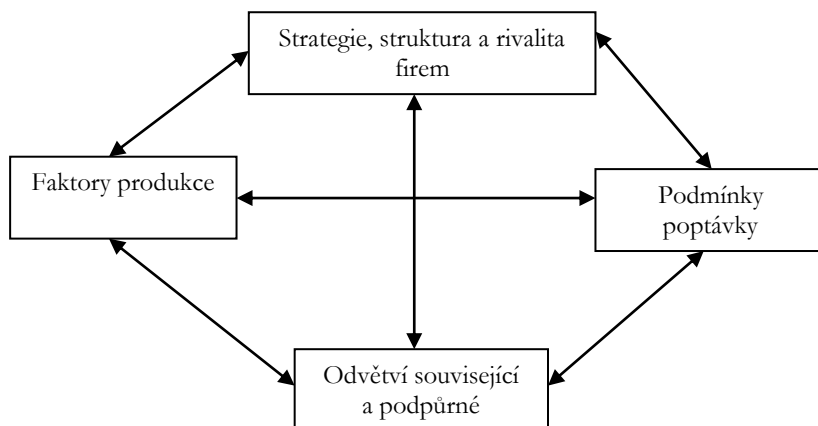
WCY prakticky čerpá z modelu konkurenceschopnosti založeného na základě diamantu konkurenční výhody vytvořeného Michaelem Porterem v jeho knize *Konkurenční výhoda národů* (1990). Porter charakterizuje čtyři základní elementy na národní úrovni, které na sebe vzájemně působí a tím podporují nebo brzdí tvorbu konkurenčních výhod ve firmách (viz graf). Na prvním místě figurují faktory produkce (infrastruktura, kvalifikovaná pracovní síla), na druhém potom podmínky poptávky a povaha domácí poptávky po zboží a průmyslových službách. Na třetím místě jsou související a podpůrná odvětví, tzn. existence nebo absence dodavatelského průmyslu, který by byl mezinárodně konkurenceschopný, a konečně na čtvrtém místě strategie, struktura a rivalita firem.

Tab. 1: Kritéria používaná pro výpočet konkurenceschopnosti

Faktory konkurenceschopnosti	Proměnné
Výkon ekonomiky	Domácí ekonomika Mezinárodní obchod Zahraniční investice Zaměstnanost Ceny
Efektivita vládního jednání	Veřejné finance Fiskální politika Institucionální prostředí Firemní legislativa Sociální prostředí
Firemní efektivita	Produktivita Trh práce Finance Postupy při řízení Postoje a hodnoty
Infrastruktura	Základní infrastruktura Technologie Vědecká infrastruktura Zdraví a životní prostředí Vzdělání

Pramen: World Competitiveness Yearbook

Graf 1: Kritéria používaná pro výpočet konkurenceschopnosti

Pramen: Michel Porter (1990), The Competitive Advantage of Nations, New York

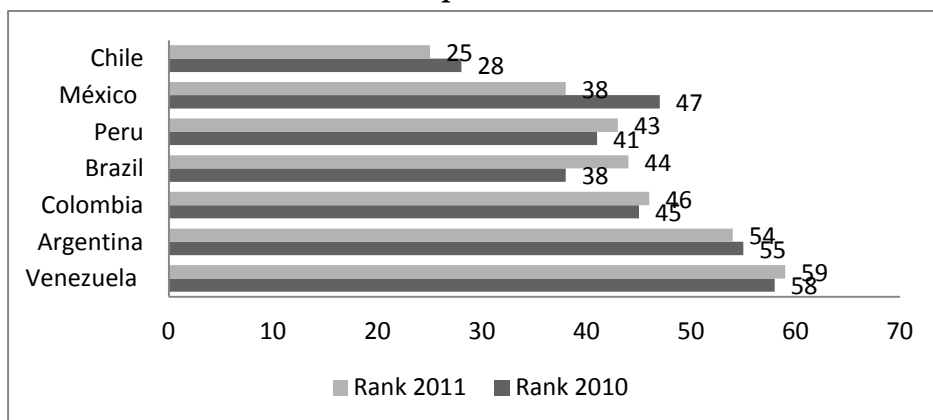
Seznam sedmi latinskoamerických zemí analyzovaných WCY: Chile, Mexiko, Peru, Brazílie, Kolumbie, Argentina a Venezuela. V následující tabulce můžeme sledovat umístění těchto zemí v roce 2010 a 2011.

Tab. 2: Celková konkurenceschopnost

Celková konkurenceschopnost	2010	2011	Změna
Chile	28	25	3
Mexiko	47	38	9
Peru	41	43	-2
Brazílie	38	44	-6
Kolumbie	45	46	-1
Argentina	55	54	1
Venezuela	58	59	-1

Pramen: World Competitiveness Yearbook

Graf 2: Celková konkurenceschopnost

Pramen: World Competitiveness Yearbook

Jak vidíme v tabulce, v čele latinskoamerických zemí se umístila Chile, která v celosvětovém měřítku dosáhla 25. pozice a dosáhla zlepšení o tři pozice vzhledem k předešlému roku. Za ní je Mexiko, které se umístilo na 38. místě z 59 možných a které za poslední rok dosáhlo zlepšení o devět příček. Země, jejichž umístění se zhoršilo, jsou Peru, Brazílie, Kolumbie a Venezuela (o 2, 6, 1 a 1 příčku vzhledem k pozici v roce 2010).

Nejproblematictější oblastí pro Argentinu je fiskální politika, institucionální rámec a také, stejně jako i pro ostatní latinskoamerické země, obchodní legislativa a finance. Brazílie má, stejně jako Argentina, problémy

s institucionálním rámcem, dále pak i s nedostatečnou technologickou infrastrukturou. Chile má podle WCY nejlepší pozici i přes menší problémy v oblasti technologické infrastruktury. Kolumbie naopak nemá problémy pouze s institucionálním rámcem, ale také s mezinárodními obchodními vztahy a nízkou produktivitou a efektivitou. Peru je jednou ze zemí, kde v poslední době došlo ke zlepšení v mnoha oblastech, například v oblasti zaměstnanosti a zahraničních investic. Jeho nejslabším článkem je neefektivnost vědecké infrastruktury a úroveň vzdělávání. Indexy Venezuely dosahují podle posledního vyhodnocení velmi nízkých hodnot prakticky ve všech hodnocených oblastech od vnitřní ekonomiky, zahraničního trhu a investic a institucionálního rámce až po obchodní legislativu, produktivitu a efektivitu, dále pak i nedostatečnou infrastrukturu jak základní, tak i technologickou a vědeckou. Indexy Mexika dosahují velmi vysokých hodnot, stejně jako ty chilské.

2.2 Global Competitiveness Report (GCR, Zpráva o globální konkurenceschopnosti)

Další ze známých a používaných metod měření, která je braná v úvahu ve stejných zemích i firmách jako WCY, je Global Competitiveness Report (GCR, Zpráva o globální konkurenceschopnosti) vypracovávána na Světovém ekonomickém fóru od roku 1979. Byla vytvořena ve spolupráci významných ekonomů, kterými jsou Michael Porter, Jeffrey Sachs a John McArthur. Tématem první ze dvou částí, na které se zpráva dělí, je *Growth Competitiveness Index* (GCI) vynalezený posledními dvěma zmíněnými ekonomy. Druhá část se zabývá *Business Competitiveness Index* (BCI), který vytvořil Porter v roce 2000.

Stejně jako u WCY i u GCR došlo k mnohým změnám metodologie měření konkurenceschopnosti v dynamické funkci na mezinárodní úrovni. Základním cílem zprávy ale vždy bylo zhodnotit potenciál světových ekonomik a dosáhnout tak udržitelného ekonomického růstu ve středním a dlouhém období.

První z indexů se nazývá *The Growth Competitiveness Index (GCI)*. Jde o index vyvinutý Jeffreyem D. Sachsem a Johnem McArthurem (2001-2002). Analyzuje schopnost zemí dosáhnout udržitelného růstu ve středním a dlouhém období. Základem pro tento index je “analýza tří sloupců”.

1. Proces ekonomického růstu může být analyzován prostřednictvím třech kategorií: makroekonomické prostředí (macroeconomic environment index), kvalita veřejných institucí (public institutions index) a technologický proces (technology index). Kombinací těchto tří indexů dostaneme GCI.
2. Původ technologického procesu se v jednotlivých zemích liší (“core” = schopnost inovací a “non-core” inovátoři = zavádění technologií “technology transfer subindex”).

3. Význam determinantů ekonomické konkurenceschopnosti je mezi inovativními zeměmi “core” a “non-core”.

V roce 2003 došlo ke změně metodologie. Index makroekonomického prostředí se změnil z G/HDP (veřejné výdaje) na index, který zachycuje veřejné plýtvání.

Druhá část zprávy, *The Business Competitiveness (BCI, Index obchodní konkurenceschopnosti)*, dříve známý jako *Current Competitiveness Index (CCI, Index současné konkurenceschopnosti)*, byl vytvořen Michaelem Porterem v roce 2000 a zabývá se měřením produktivity prostřednictvím těchto subindexů:

- a) propracovanost firemní strategie a operací (15 proměnných).
- b) kvalita národního obchodního prostředí, ve kterém společnosti operují, odvozeného z Porterova Diamantu konkurenceschopnosti (49 proměnných).

V případě obou indexů se používají jak data statistická, tak i informace pocházející z podnikatelských anket, stejně jako v případě WCY. Podle tohoto indexu je produktivita jedné země determinována produktivitou firem v této zemi umístěných. Aby tedy země byly konkurenceschopné, musí být konkurenceschopné i jejich firmy. Sofistikovanost a produktivita firem je úzce spojená s kvalitou národního obchodního prostředí.

Používaná logika je stejná jako v případě WCY. Obě považují konkurenceschopnost za součást systematického celku, ve kterém na sebe jednotlivé složky vzájemně působí a je to právě firma, která soutěží. Stát má za úkol pro tuto soutěž vytvořit vhodné prostředí. Kritika je v případě rovnováhy mezi subjektivitou a objektivitou dat a výsledků stejná a liší se v konceptech, faktorech a hodnotících kritériích k tomu přidělených, což se následně projevuje ve výsledcích.

Belize, Kostarika, Salvador, Guatemala, Honduras, Nikaragua, Panama a Latinská Amerika a Karibik jako celek před sebou stále mají, i navzdory všem snahám během posledních let zlepšit makroekonomickou stabilitu, velkou výzvu co se týká zvýšení konkurenceschopnosti.

Tab. 3: Index globální konkurenceschopnosti 2011-2012

Země	GCI 2011-2012 146 států		GCI 2010-2011 142 států	
	Pořadí	Skóre	Pořadí	Změna
Chile	31	4,70	30	-1
Puerto Rico	35	4,58	41	6
Barbados	42	4,44	43	1
Panama	49	4,35	53	4
Brazílie	53	4,32	58	5
Mexiko	58	4,29	66	8
Kostarika	61	4,27	56	-5
Uruguay	63	4,25	64	1
Peru	67	4,21	73	6
Kolumbie	68	4,20	68	0
Trinidad a Tobago	81	4,00	84	3
Guatemala	84	4,00	78	-6
Argentina	85	3,99	87	2
Honduras	86	3,98	91	5
Salvádor	91	3,89	82	-9
Ekvádor	101	3,82	105	4
Bolívie	103	3,82	108	5
Jamajka	107	3,76	95	-12
Guyana	109	3,73	110	1
Dominikánská republika	110	3,73	101	-9
Surinam	112	3,67	n/a	n/a
Nikaragua	115	3,61	112	-3
Paraguay	122	3,53	120	-2
Belize	123	3,52	n/a	n/a
Venezuela	124	3,51	122	-2
Haiti	141	2,90	n/a	n/a

Pramen: World Economic Forum

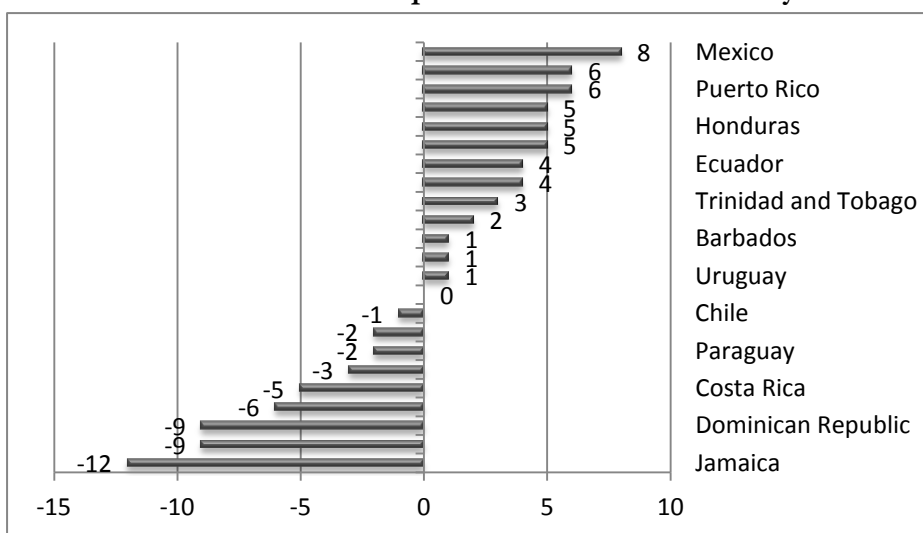

Podle Indexu globální konkurenceschopnosti je nejvíce konkurenceschopnou ekonomikou Latinské Ameriky a Karibiku Chile, za ní je na 35. příčce Portoriko, následně potom Barbados (42. pozice) a Panama (49. pozice). Pouze tyto čtyři země se podle Ročenky o globální konkurenceschopnosti, publikované Světovým ekonomickým fórem, nacházejí v první padesátce. Chile získala vysokou pozici díky svému dobrému makroekonomickému řízení, otevřenosti obchodního trhu a efektivitě dosažené liberalizací trhu. Její pozice ale není ani zdaleka podobná umístění dalších zemí v regionu – Brazílie se umístila na 53. místě a nejméně konkurenceschopnou ekonomikou je Haiti, které skončilo až na 141. místě. Největší latinskoamerické ekonomiky mezi roky 2010 a 2011 zvýšily svojí konkurenceschopnost. V případě Brazílie se tak stalo díky propracovanému vnitřnímu podnikatelskému prostředí a velkému intenzivnímu trhu, zatímco v Mexiku především díky jeho solidní makroekonomické politice.

Index konkurenceschopnosti v případě zemí Střední Ameriky je nejvíce ovlivněn především nízkou bezpečností v těchto státech.

Na následujícím grafu můžeme vidět rozložení pozic jednotlivých latinskoamerických ekonomik. Je vhodné zdůraznit, že hodnocení devíti z 23 zemí Latinské Ameriky a Karibiku v hlavní klasifikaci kleslo průměrně o -1,61 příčky. Mexiko, Portoriko, Bolívie a Haiti si polepšily v celosvětovém žebříčku o 8, 6 a 5 příček, což bylo způsobeno zlepšením různých faktorů. Ve dvou případech je pokrok velice významný - v případě Bolívie (dříve 103.) a Hondurasu (86.).

Graf 3: Index konkurenceschopnosti států Střední Ameriky

Pramen: Vlastní zpracování dat z World Economic Forum.

Jak jsme viděli, celkem 14 z 23 zemí dokázalo v posledních letech zlepšit svoji konkurenceschopnost. Jde o Mexiko, Peru, Portoriko, Bolívii, Honduras, Brazílii, Ekvádor, Panamu, Trinidad a Tobago, Argentinu, Barbados, Guyanu a Uruguay. Z těchto zemí je na tom nejlépe Mexiko, které dosáhlo zlepšení až o osm příček.

V následující tabulce je znázorněno pořadí těchto zemí, určené podle kritérií, která jsou základem indexu konkurenceschopnosti Světového ekonomického fóra.

Tab. 4: Index globální konkurenceschopnosti 2011–2012 pořadí

Země/ Ekonomika	Základní požadavky		Instituce		Infrastruktura		Makroekonomické prostředí		Zdraví a základní vzdělání	
	Pořadí	Skóre	Pořadí	Skóre	Pořadí	Skóre	Pořadí	Skóre	Pořadí	Skóre
Chile	29	5,37	26	5,06	41	4,67	14	6,07	71	5,68
Portoriko	41	5,09	44	4,44	55	4,26	17	5,88	63	5,76
Barbados	33	5,25	18	5,29	22	5,49	126	3,88	17	6,35
Panama	50	4,81	75	3,76	38	4,74	41	5,18	79	5,55
Brazílie	83	4,33	77	3,72	64	3,99	115	4,16	87	5,45
Mexiko	67	4,59	103	3,44	66	3,98	39	5,25	69	5,69
Kostarika	70	4,54	53	4,13	83	3,70	109	4,26	39	6,08
Uruguay	43	5,04	35	4,80	49	4,46	59	4,90	47	5,98
Peru	78	4,38	95	3,54	88	3,62	52	5,02	97	5,36
Kolumbie	73	4,47	100	3,47	85	3,66	42	5,17	78	5,58
Trinidad and Tobago	58	4,68	82	3,67	53	4,36	57	4,92	60	5,79
Guatemala	93	4,24	129	3,08	70	3,91	76	4,70	100	5,28
Argentina	84	4,33	134	2,93	81	3,70	62	4,88	56	5,80
Honduras	90	4,25	102	3,44	91	3,53	81	4,61	89	5,43
Salvádor	87	4,31	118	3,21	65	3,98	80	4,61	90	5,42
Ekvádor	82	4,35	125	3,11	94	3,39	40	5,21	70	5,68
Bolívie	95	4,21	123	3,14	104	3,10	32	5,39	103	5,20
Jamajka	116	3,76	86	3,63	79	3,74	142	2,55	106	5,11
Guyana	104	4,07	93	3,55	102	3,12	119	4,00	76	5,62
Dominikánská republika	110	3,90	126	3,11	106	3,03	96	4,45	109	5,00
Surinam	79	4,37	89	3,59	78	3,74	72	4,71	88	5,44
Nikaragua	111	3,85	130	3,06	116	2,75	106	4,30	99	5,30
Paraguay	117	3,75	132	2,96	125	2,53	100	4,42	107	5,10
Belize	97	4,18	120	3,21	100	3,21	88	4,50	53	5,81
Venezuela	125	3,62	142	2,42	117	2,72	128	3,85	84	5,48
Haiti	140	3,03	141	2,46	142	1,62	71	4,72	139	3,32

Pramen: Vlastní zpracování dat z World Economic Forum.

Tab. 5: Index globální konkurenceschopnosti 2011–2012 pořadí

Země/ Ekonomika	Faktory výkonnosti		Vyšší vzdělání a training		Efektivita trhů se zbožím		Efektivita trhů práce		Rozvoj finančního trhu		Technologická připravenost	
	Pořadí	Skóre	Pořadí	Skóre	Pořadí	Skóre	Pořadí	Skóre	Pořadí	Skóre	Pořadí	Skóre
Argentina	84	3,85	54	4,48	137	3,23	131	3,52	126	3,26	64	3,71
Barbados	49	4,28	25	5,08	56	4,31	35	4,69	29	4,70	29	4,93
Belize	130	3,14	112	3,20	121	3,73	82	4,19	111	3,49	118	2,86
Bolívie	125	3,24	95	3,68	136	3,27	140	3,29	122	3,29	125	2,70
Brazílie	41	4,4	57	4,35	113	3,81	83	4,19	43	4,47	54	3,98
Kolumbie	60	4,1	60	4,27	99	3,94	88	4,12	68	4,07	75	3,60
Kostarika	61	4,09	47	4,65	57	4,31	55	4,51	91	3,83	56	3,94
Dominikánská republika	93	3,71	99	3,56	111	3,85	104	3,98	103	3,61	70	3,65
Ekvádor	107	3,52	90	3,85	131	3,57	138	3,37	112	3,47	103	3,10
El Salvador	96	3,71	105	3,46	69	4,22	108	3,96	72	4,01	90	3,37
Guatemala	81	3,87	100	3,52	65	4,24	98	4,03	46	4,44	80	3,50
Guyana	110	3,5	79	3,99	94	3,99	91	4,10	93	3,77	97	3,26
Haiti	140	2,76	141	1,98	140	3,04	89	4,11	140	2,52	134	2,56
Honduras	104	3,6	108	3,36	85	4,08	135	3,48	56	4,23	91	3,37
Chile	34	4,54	43	4,67	25	4,79	39	4,64	37	4,56	45	4,26
Jamajka	85	3,84	85	3,92	78	4,12	80	4,22	52	4,33	72	3,63
Mexiko	53	4,21	72	4,07	84	4,08	114	3,92	83	3,92	63	3,75
Nikaragua	123	3,31	117	3,13	123	3,71	96	4,05	114	3,45	121	2,82
Panama	57	4,13	78	3,99	46	4,40	115	3,91	27	4,79	40	4,44
Paraguay	114	3,47	116	3,16	83	4,08	127	3,63	88	3,86	112	2,99
Peru	50	4,25	77	4,00	50	4,37	43	4,62	38	4,54	69	3,65
Portoriko	35	4,56	29	4,97	30	4,71	48	4,58	40	4,51	35	4,67
Surinam	124	3,27	104	3,46	130	3,58	101	4,01	101	3,66	96	3,29
Trinidad and Tobago	79	3,89	64	4,20	104	3,91	87	4,12	49	4,39	52	4,40
Uruguay	75	4	42	4,69	77	4,15	118	3,84	79	3,97	49	4,18
Venezuela	112	3,48	67	4,17	142	2,89	142	2,88	132	3,11	92	3,36

Pramen: Vlastní zpracování dat z World Economic Forum.

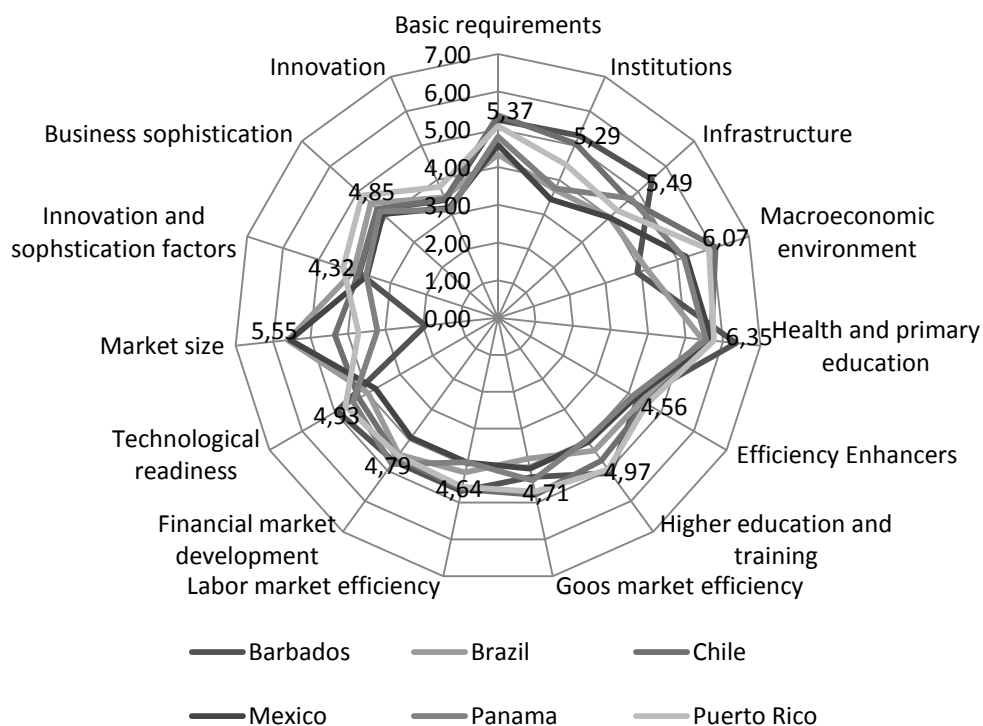
Tab. 6: Index globální konkurenceschopnosti 2011–2012 pořadí

Země/Ekonomika	Velikost trhu		Inovace a sofistikované faktory		Obchodní propracovanost		Inovace	
	Pořadí	Skóre	Pořadí	Skóre	Pořadí	Skóre	Pořadí	Skóre
Argentina	24	4,88	77	3,43	79	3,78	78	3,08
Barbados	134	1,94	47	3,86	41	4,29	49	3,42
Belize	140	1,40	131	2,78	116	3,30	135	2,26
Bolívie	84	3,22	107	3,13	106	3,45	106	2,81
Brazílie	10	5,61	35	4,02	31	4,54	44	3,50
Kolumbie	32	4,59	56	3,65	61	4,04	57	3,26
Kostarika	83	3,31	36	4,02	35	4,42	35	3,61
Dominikánská republika	69	3,62	109	3,12	89	3,65	122	2,59
Ekvádor	60	3,84	103	3,17	93	3,57	110	2,77
Salvador	86	3,21	106	3,14	74	3,81	127	2,46
Guatemala	76	3,50	63	3,53	55	4,12	91	2,94
Guyana	135	1,92	87	3,33	82	3,77	99	2,89
Haiti	126	2,33	139	2,44	140	2,78	139	2,09
Honduras	91	3,12	90	3,31	81	3,77	101	2,86
Chile	46	4,35	42	3,88	39	4,32	46	3,45
Jamajka	102	2,83	84	3,36	75	3,81	94	2,92
Mexiko	12	5,55	55	3,65	56	4,11	63	3,19
Nikaragua	109	2,73	129	2,81	123	3,21	130	2,40
Panama	85	3,22	54	3,68	46	4,21	72	3,14
Paraguay	92	3,09	125	2,86	111	3,39	133	2,34
Peru	48	4,34	89	3,32	65	3,93	113	2,72
Portoriko	68	3,72	29	4,32	27	4,85	31	3,80
Surinam	138	1,64	122	2,91	121	3,24	121	2,59
Trinidad a Tobago	111	2,70	76	3,44	67	3,89	86	2,99
Uruguay	87	3,17	65	3,51	83	3,76	55	3,27
Venezuela	41	4,46	128	2,82	124	3,15	126	2,50

Pramen: Vlastní zpracování dat z World Economic Forum.

Pro lepší představu graficky znázorňujeme pozici pěti nejlepších ekonomik dle uvedeného pořadí.

Graf. 4: Konkurenceschopnosti některých států Latinské Ameriky 2011-2012

Pramen: Vlastní zpracování na základě dat z World Economic Forum

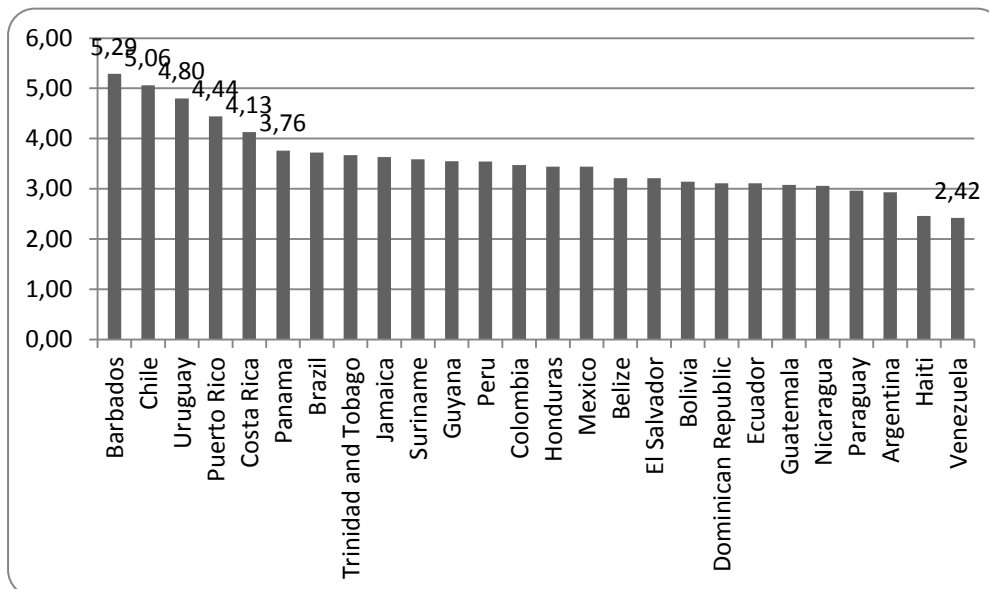
Můžeme si všimnout, že mezi největší výzvy v tomto regionu patří zlepšení institucionálního prostředí, infrastruktury, inovací, technologické připravenosti a vzdělání.

V případě Latinské Ameriky obecně dochází k podhodnocení proměnných, které ovlivňují stupeň konkurenceschopnosti těchto ekonomik. Velké strukturální problémy jak ekonomického, tak i institucionálního charakteru, způsobily, že jsou tyto státy v mezinárodním měřítku považovány za málo zajímavé z hlediska investičních příležitostí.

Institucionální pilíř měří kvalitu veřejných a soukromých institucí v zemi, vlastnická práva, míru korupce, stupeň nezávislosti soudnictví, účinnost státní správy, bezpečnost, etiku a účetní zodpovědnost firem.

V následujících tabulkách můžeme sledovat index kvality institucí v zemích Latinské Ameriky:

Tab. 7: Index kvality institucí (1 = zaostalý, 7 = výkonný)

Pramen: Vlastní zpracování na základě dat z World Economic Forum

Můžeme si všimnout, že podle tohoto indexu má nejlepší kvalitu institucí Barbados, za ním jsou Chile, Uruguay a Portoriko. Barbados má velice dobrou úroveň institucí nejen v rámci Latinské Ameriky, ale i celosvětově. V porovnání s ostatními státy světa zaujímá 18. místo, a to především díky vládním regulacím a transparentnosti vládní politiky, které se v porovnání se státy světa nacházejí na 12. pozici, a auditorským zákonům a vykazování umístěných na 14. místě. Výbornou institucionální úroveň má také Chile, která je na 2. místě v rámci Latinské Ameriky a celosvětově zaujímá 26. pozici, a to především kvůli solidnímu institucionálnímu rámci, transparentnosti a stálosti vládní politiky, kdy vládnoucí strany neberou v úvahu své politické zaměření.

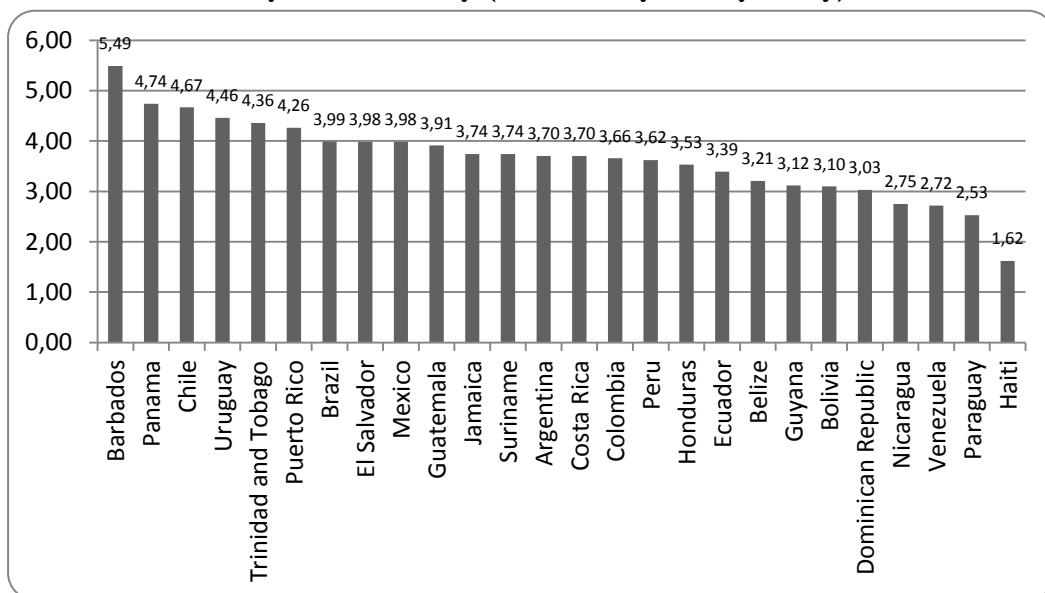
Haiti a Venezuela jsou na posledním místě. V případě Haiti je to způsobené špatnou a nedostatečnou infrastrukturou a nedůvěrou obyvatelstva země v politiku. V porovnání se státy Latinské Ameriky je jeho situace nejhorší a nachází se na posledním místě, celosvětově (porovnáváno je 146 států) potom na 142. pozici. Dalšími problémy Haiti jsou vlastnická práva, ochrana duševního vlastnictví, zneužívání veřejných fondů a nízká nezávislost soudů.

Největšími slabostmi Venezuely jsou vlastnická práva a regulace zahraniční měny. Na institucionální úrovni dále zaostává v oblastech právního rámce. V řešení kontroverzních případů se celosvětově nachází na 142. pozici, v transparentnosti politiky na 139. místě

V rámci pilíře infrastruktury je měřena především její kvalita, což zahrnuje efektivitu přepravy zboží, osob a služeb (dopravní komunikace, letecká přeprava a přístavy), energetické zásobování a síť telekomunikací v zemi.

Situace v Latinské Americe je následující:

Tab. 8: Index kvality infrastruktury (1 = zaostalý, 7 = výkonný)

Pramen: Vlastní zpracování na základě dat z World Economic Forum

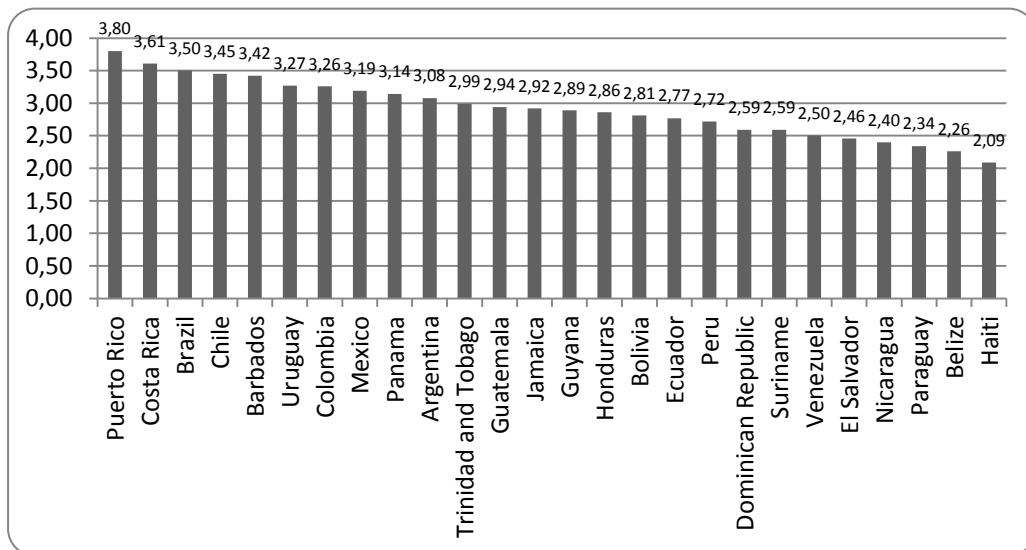
Barbados je mezi zeměmi Latinské Ameriky průkopníkem a ve světě zaujímá 21. pozici. Jeho silnou stránkou je především přístavní infrastruktura, nicméně co se přístavů týče, je na tom nejlépe Panama, která je na 5. pozici se svými sedmi úžasnými přístavy. Barbados je také charakteristický leteckou přepravou, která celosvětově zaujímá 10. pozici.

Haiti, které se nachází na poslední pozici mezi latinskoamerickými státy a celosvětově na 142. místě, má vozovky ve velice špatném stavu a kvalita železniční přepravy a přístavů je nízká.

Venezuela a Paraguay mají infrastrukturu všeobecně ve velmi špatném stavu.

V rámci pilíře inovací je měřeno, do jaké doby stále ještě existují země, které podporují inovační myšlenky: investice do výzkumu a rozvoje, přítomnost vědeckých institucí na vysoké úrovni, spolupráce mezi univerzitami a firmami za účelem inovací a ochrana duševního vlastnictví. V rámci Latinské Ameriky jsou na tom nejlépe Portoriko a Kostarika (31. a 35. pozice celosvětově).

Tab. 9: Index kvality inovací (1 = zaostalý, 7 = výkonný)

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z World Economic Forum

2.3 Metodologie CAN (Analýza konkurenceschopnosti zemí, ECLAC: TradeCAN, MAGIC a TradeMap)

ECLAC vyvinul dva výpočetní programy, jejichž cílem je ohodnocení mezinárodního obchodu se zbožím, chování regionálních a národních trhů, chování produktů a výkonnosti exportu. Prvním z těchto programů je *Analýza konkurenceschopnosti národů* (TradeCAN), který vznikl v roce 1991 za účelem měření regionální konkurenceschopnosti zemí. Druhý je *Systém pro analýzu růstu mezinárodního obchodu* (MAGIC, *Module for Analysis of Growth of International Commerce*). Byl vyvinutý v roce 1995 a slouží pro měření konkurenceschopnosti zemí na trhu Spojených států amerických.

Statistická data používaná programem TradeCAN pocházejí z databáze Organizace Spojených národů (COMTRADE), která zahrnuje 90 % světového obchodu. Tato data se nahrají do výpočetního programu a zpracovávají se za období tří let. Tím dojde k redukci atypických zkreslení na počátku a ke konci roku.

I když databáze obsahuje data pro více než 80 vyvážejících zemí, dovozních trhů je pouze šest a každý z trhů je vytvořen skupinou zemí na stejné úrovni vývoje: nejdříve jsou země rozděleny do dvou skupin, na země průmyslově vyspělé a rozvojové. Ty se následně dělí do tří geografických regionů.

Tento program nám může pomoci zodpovědět otázky jako: Jaké jsou hlavní produkty exportu a/nebo importu daného regionu?, K jakému vývoji exportů

a/nebo importů došlo v rámci daného regionu?, Jaký je přínos exportu a jeho podíl na importu?, Jaká je tržní kvóta daného produktu v dané zemi?, Jaká je pozice dané země vůči jejím hlavním konkurentům? a další. Základem programu je analýza vztahu dvou proměnných, které slouží k měření konkurenceschopnosti země nebo produktu. Danými proměnnými jsou endogenní a exogenní faktor.

První proměnná, neboli exogenní faktor, souvisí se změnami na mezinárodních trzích, preferencemi, oblibou daného produktu a odchylkami v příjmech a cenách nebo produktivních faktorech daného státu. Právě tento faktor ovlivňuje nárůst nebo pokles celkového vývozu produktů a je měřen prostřednictvím procenta vývozu.

Endogenní faktor, neboli druhá proměnná, umožňuje každé zemi reagovat na změny první proměnné. Zda musí v rámci udržení rovnováhy dojít k zvýšení či snížení exportu, je určeno podle dynamiky produktu. Tento druhý faktor se měří pomocí podílu na trhu (například podíl banánů, které se na evropský trh dovážejí z Ekvádoru k celkovému počtu banánů dovezených na evropský trh) nebo podílem na celkovém exportu (například podíl vyvezených banánů z Ekvádoru na celkovém vývozu z Ekvádoru) nebo prostřednictvím specializace.

Vztah mezi těmito dvěma proměnnými je vyjádřen takzvanou maticí konkurenceschopnosti,

která rozlišuje čtyři možnosti tohoto vztahu (viz graf č. 3). Na horizontální ose (X) je měřeno chování prvního faktoru, na vertikální ose (Y) chování druhého faktoru, v tomto případě (jen pro ilustraci) podíl na trhu.

TradeCAN provádí tento průzkum na úrovni seskupení tří nebo čtyř čísel a používá Standardní klasifikaci mezinárodního obchodu, Rev. 2 (CUCI Rev. 2). Poskytuje čistě popisná data, nejde tedy o model a obsahem není ani hypotéza nebo hodnotící posudky struktur, tendencí, výkonu, zemí nebo produktů. V souhrnu TradeCAN nevysvětluje faktory ovlivňující zjištěnou konkurenceschopnost ani ji neodděluje od dosažené konkurence, nerozlišuje fenomén ceny nebo objemu. Právě proto výsledky představují zdroj pro další, podrobnější výzkum pro ty, kteří je používají, ať jde o úředníky, akademiky nebo podnikatele.

Analýza MAGIC je založena na stejné logice jako analýza TradeCAN s jediným rozdílem. Tím je, že TradeCAN se zaměřuje výhradně na měření konkurenceschopnosti všech obchodních partnerů Spojených států amerických na tomto trhu a kvůli tomu používá statistiky Ministerstva průmyslu a obchodu USA v režimu harmonizovaného systému s členěním na 2, 4, 6 a 10 číslic. MAGIC navíc poskytuje údaje o celních sazbách a jejich zvýšení, jednotkové

hodnotě, relativním podílu na vývozech USA a jejich objemu, tedy data usnadňující vysvětlení změn v exportech a importech.

Tab. 10: Matice konkurenceschopnosti

Podíl na trhu	+	Stagnující produkty	Dynamické produkty	Konkurenční odvětví
		Stálé hvězdy	Rodící se hvězdy	
	-	Produkty stažené z trhu	Ztracené příležitosti	Nekonkurenční odvětví
	-	+	-	Procento
		vývozu		

Pramen: Cepal

Jak MAGIC, tak i TradeCAN jsou nástroje používající kvantitativní indikátory k ohodnocení a analýze konkurenceschopnosti během určitého období. Konkurence je úzce propojena s vývozní výkonností.

Dále, kromě těchto programů, existuje i tzv. TradeMap, vyvinutý Centrem mezinárodního obchodu (CCI) Konference Spojených národů o obchodě a rozvoji (UNCTAD). Hlavním cílem není měřit konkurenceschopnost, ale usnadnit strategický průzkum trhu monitorováním obchodního výkonu národa a specifických produktů. Program používá stejnou logiku jako matice konkurenceschopnosti TradeCAN a MAGIC, přístup je ale odlišný. Dvě proměnné, které jsou použity pro vytvoření grafu znázorňujícího objem vývozu, jsou míra růstu exportů a míra růstu importů. Výsledky mohou být čtyři: vítězové (rodící se hvězdy), nevyužité příležitosti (ztracené příležitosti), klesající odvětví (produkty stažené z trhu) a trvalí účastníci (stálé hvězdy).

2.4 Doing Business

I když není měření realizované Světovou bankou prezentováno jako index s vyváženými hodnotami proměnných, klade důraz na mikroekonomické faktory podporující zlepšení obchodního prostředí. Soubor je rozdělen do pěti kategorií: zahájení podnikání, pracovní flexibilita, smluvní povinnost, půjčky a bankrot.

3. Analýza systémů měřících konkurenceschopnost

Problémy indexů WEF

- Indexy mohou být užitečné pro srovnání rozvojových zemí, je ale pochybné je používat pro srovnání zemí různých stupňů vývoje.
- Vágní a rozsáhlé definice (bez jakéhokoliv teoretického nebo ekonomického základu): vztah mezi konkurenční výhodou na podnikové úrovni a na vnitrostátní úrovni je slabý.
- Zkreslený přístup (neobjektivní přístup): mezi neoklasickými a “market friendly” (předpoklad, že trhy jsou efektivní).
- Nepřesvědčivá metodologie (analytické a metodologické problémy, kvantitativní nedostatečnost).
- Zahrnují irelevantní proměnné (aktivity nesouvisející s konkurencí mezi zeměmi) a zlehčují efekt strukturálních faktorů, který působí na konkurenceschopnost.
- Nejsou v nich zahrnuty preventivní opatření, determinanty zisku ani komparativní výhody.
- Neobsahují teorii, která by obhájila kauzální vztahy se závislou proměnnou, v některých případech nejsou tyto vztahy ani správně naměřeny.
- Není použita žádná ekonometrická metoda pro zahrnutí, vyloučení nebo vyvážení kvantitativních a kvalitativních proměnných.
- Otázky Executive Opinion Survey jsou dvojsmyslné, typ respondentů zkresluje výsledky (91 % soukromého sektoru).
- Kvalitativní měření jsou vágní, chybné nebo redundantní: v případě CCI, $Y=Ak$, kde k je nedostatečně definováno a zakládá většinu dotazníku na představách a ne na oficiálních číslech.
- Absence inovační analýzy: účinky politických inovací. WEF bere v úvahu pouze mikrofaktory v technologické dynamice.

Problémy Indexu konkurenceschopnosti IMD

- Nestanovuje žádnou míru konkurenceschopnosti. Účelem je zabránit omezení konceptu konkurenceschopnosti na hodnotu HDP nebo produktivitu.
- Bez alespoň jedné specifické závislé proměnné je nemožné ověřit analýzu a relevantní proměnné.
- Vzhledem k předchozím důvodům je nutné výsledkům věřit nebo předpokládat, že je možné konkurenceschopnost univerzálně definovat.

3.1 Metodologie CAN

Používání třech výše zmíněných programů vyvinutých OSN nabízí možnost analyzovat změny konkurenceschopnosti daných zemí v dlouhém období a zpětně i změny exportů. Tyto programy umožňují určit vývozní výkonnost a další indikátory kvality účasti zemí na zahraničním trhu, již ale neposkytují evidenci determinujících faktorů konkurenceschopnosti (náklady, ceny, kvalita pracovní síly, infrastruktury a dalších) ex-ante. Programy, jak je vidět v prvním odstavci, analyzují pouze jednu část mezinárodního obchodu a neberou v úvahu služby, jejichž význam celosvětově roste.

4. Analýza konkurenceschopnosti v Latinské Americe

Analýzu můžeme rozdělit na tři regiony – Jižní Ameriku, Střední Ameriku a Mexiko a Karibik.

Podle údajů Světového ekonomického fóra si můžeme všimnout toho, že mezi zeměmi Jižní Ameriky se na prvním místě nachází Chile s nejvyšším indexem konkurenceschopnosti a celosvětově zaujímá 31. příčku. Následuje ji Brazílie, Uruguay, Peru, Kolumbie a Argentina. Země Jižní Ameriky s nejnižším indexem jsou pak Venezuela, Paraguay, Bolívie a Ekvádor.

Chile dosáhla nejvyššího postavení v Jižní Americe především díky hospodářskému růstu. Její HDP je nejvyšší v regionu a výrazně vyšší než průměr, míra nezaměstnanosti je vyšší než regionální průměr, ale stále nepatří k nejvyšším. Má největší procento indexu hodnotícího jistotu vlastnických práv. Nadprůměrnou hodnotu HDP v regionu dále mají pouze Uruguay a Brazílie.

Chile je mezinárodně známá jako jedna z nejsilnějších ekonomik Latinské Ameriky. Od roku 1973 je zde neoliberalní model, instituce jsou známé svou spolehlivostí, je respektováno osobní vlastnictví a stupeň korupce je relativně nízký, což z Chile dělá zemi zajímavou pro zahraniční investice. Jde o otevřenou ekonomiku, která má uzavřené obchodní dohody s více než 58 zeměmi světa. Úroveň technologií je v této zemi také velice důležitým faktorem, stejně jako kvalita vzdělání, která je po Argentině nejvyšší v Jižní Americe.

Brazílie má, i přes jedno z nejvyšších temp hospodářského růstu v regionu, druhou nejvyšší míru migrace v Jižní Americe a pracovní síla s vysokoškolským vzděláním je podprůměrná, vůbec nejnižší v tomto regionu. Ekonomika Brazílie je také poznamenána zavedením několika protekcionistických opatření, která byla a jsou silně kritizována zejména v posledních letech.

V Uruguayi dochází k vysokému ekonomickému růstu, konkrétně k třetímu nejvyššímu v Jižní Americe, míra nezaměstnanosti je průměrná a procento hodnotící jistotu vlastnických práv je druhé nejvyšší. V případě Uruguay

mluvíme o malé, otevřené ekonomice, podporující růst mezinárodního trhu. Vysokorychlostní připojení k internetu je zde druhé nejrychlejší v Jižní Americe, rychlejší je jen v Chile. Uruguay je společně s Argentinou, Brazílií a Paraguají členem organizace Mercosur. Úroveň vzdělání je zde jedna z nejvyšších v regionu a spolu s Chile a Kostarikou je považována za velice bezpečnou zemi. Má vysokou úroveň infrastruktury, obzvláště v oblasti technologií a vodohospodářství.

Peru v posledních letech překvapilo svým vysokým a stabilním ekonomickým růstem. Svého umístění dosáhlo především díky sociální a ekonomické oblasti. Má nejvyšší hodnocení pracovní síly s vysokoškolským vzděláním, které je skoro dvakrát větší než jihoamerický průměr. V oblasti vlastnických práv Peru v posledních letech dosáhlo velkého zlepšení především za účelem přilákání zahraničních investorů.

Argentina je charakterizována velkým ekonomickým růstem, má druhé nejvyšší HDP v Latinské Americe, míra nezaměstnanosti je pod průměrem regionu, ale její index vlastnických práv ztratil několik bodů, což by mohlo být způsobeno zavedením různých protekcionistických opatření a znárodnováním, které jsou kritizovány zahraničními investory. Stát je sužován několika problémy, například v oblasti politiky substitucí dovozu, které používá a které by ho mohly proměnit v jednu z nejvíce protekcionistických zemí regionu. Míra migrace je vyšší než průměrná a třetí nejvyšší v Jižní Americe.

Země, které jsou v rámci Jižní Ameriky umístěné nejnižší, jsou Ekvádor, Bolívie, Paraguay a Venezuela. Bolívie a Ekvádor mají nízký ekonomický růst, Bolívie má nejvyšší nezaměstnanost, následuje ji Paraguay. Tyto čtyři země jsou charakterizovány nízkou úrovní vlastnických práv, míra migrace je nad průměrem a všechny státy s výjimkou Bolívie jsou, co se týče pracovní síly s vysokoškolským vzděláním, podprůměrné.

Ekvádor se snaží dosáhnout zlepšení. Tento rok schválil nový zákoník za účelem přilákat investice a zvýšit produkci. Reforma umožní zvýšení platů nebo snížení daní a země bude usilovat o vytvoření podmínek pro konkurenci. Od roku 2009 se nachází na 105. místě ze 139 ekonomik. Rozhodl se snížit administrativní povinnosti. Nicméně nemůžeme zapomenout zmínit to, že efektivita je velice malá a produktivita v této zemi velice nízká.

Do regionu Střední Ameriky spadají tyto státy: Belize, Kostarika, Salvador, Guatemala, Honduras, Nikaragua a Panama. Do této skupiny jsem zahrнула i Mexiko, i když je oficiálně součástí Severní Ameriky.

Výsledky jsou následující - v čele se nachází Panama (49.), následuje ji Mexiko (58.) a Kostarika (61.). Panama za svou pozici vděčí ekonomickému růstu, který je druhý nejvyšší ve Střední Americe, a svým velkým pokrokům v oblasti

infrastruktury. Má sedm velkých přístavů, obrovské letiště a kanál propojující Tichý a Atlantický oceán. Panama je zemí, která z regionu nejvíce zapracovala na vytvoření konkurenčního prostředí. Na rozdíl od ostatních zemí je zaměřená především na služby a na nerostné suroviny.

Situace ve Střední Americe a Mexiku je podle výsledků velice zajímavá. Mexiko je na vysoké pozici především díky svému velkému ekonomickému růstu, který i dnes, v období krize, dosahuje nejvyšších hodnot v rámci regionu. Dále dosahuje nejvyššího hodnocení v oblasti osobního majetku a vlastnických práv a čtvrté místo zaujímá v hodnocení pracovní síly s vysokoškolským vzděláním. Zhruba od roku 1980 jde o liberální ekonomiku, která klade velký důraz na liberalizaci obchodu. Je světovým lídrem v uzavírání obchodních dohod a tento dokument podepsalo již s více než čtyřiceti zeměmi celého světa. Je jedním ze států, kterým patří nejvíce ocenění UNESCO ve vědě a Latinská Amerika je světově na druhém místě v publikaci vědeckých textů. Mexiko má velice propracovaný systém vzdělání a v rámci vzdělání se nachází na třetím místě po Kostarice a Uruguayi. Dobrých výsledků dosahují především technické obory. Pracovní síla je dostupná a levná. Zastarávání mexického pracovního práva ale stimuluje růst neoficiální ekonomiky a právě to je velkým problémem nejen v Mexiku, ale i v celé Latinské Americe. Migrace dosahuje v rámci regionu nejvyšších hodnot. Nejistota a bezpečnost jsou jedny z největších problémů Mexika. To se projevuje dvěma způsoby: nárůstem zločinnosti a obchodu s drogami.

Kostarika je jedním z pionýrů v oblasti technologií, má nejnižší poplatky za připojení k internetu a velmi kvalifikovanou pracovní sílu. Je považována za jednu z nejbezpečnějších zemí Latinské Ameriky, následovaná Chile a Uruguayí. Infrastruktura zaujímá podle Světového ekonomického fóra 10. příčku. Kostarika dosahuje třetího nejvyššího ekonomického růstu v regionu, nezaměstnanost ale dosahuje hodnoty nad regionálním průměrem. Nicméně kvalita pracovní síly s vysokoškolským vzděláním je hned po Panamě nejvyšší a respekt soukromého vlastnictví je v této zemi na velice vysoké úrovni.

Poslední příčky v rámci Střední Ameriky zaujímají podle studovaných dat Salvador, Nikaragua a Belize. Tyto země mají společný nízký ekonomický růst, který dosahuje v porovnání s regionem velice podprůměrných hodnot. Mají nadprůměrnou, velmi vysokou míru nezaměstnanosti, což je hlavním důvodem toho, že dosáhly tak nízké pozice a je pro ně velice těžké umístění zlepšit. Je důležité zdůraznit nízké procento spojené s respektem soukromého vlastnictví, které se nachází pod regionálním průměrem stejně jako míra migrace.

Region Karibiku je tvořen zeměmi Velkých Antil: Kuba, Haiti, Jamajka, Dominikánská republika a Portoriko, a Malými Antilami: Antigua a Barbuda, Barbados, Dominika, Grenada, Svatý Kryštof a Nieves, Svatý Vincent a Granadiny, Svatá Lucie a Trinidad a Tobago. Dále se zde nacházejí britské

kolonie: Bahamy, Kajmanské ostrovy, Turecké ostrovy a Kaikos a Panenské ostrovy. Leží zde i francouzské kolonie: Guadalupe, Martinik a Svatý Bartoloměj.

Musíme zmínit, že ve zprávě Světového ekonomického fóra není analyzována situace ve všech zemích Karibiku, ale pouze v devíti z nich. Podle zmíněných údajů je situace v rámci regionu Karibik nejlepší v Portoriku, na Barbadosu a Trinidad a Tobagu. Pro tyto země je charakteristický nejen vysoký ekonomický růst, který je nad regionálním průměrem, ale také nízká míra nezaměstnanosti. Většina těchto zemí má vysokou míru respektu soukromého vlastnictví a nadprůměrnou míru pracovní síly s vysokoškolským vzděláním.

Podle dat Světového ekonomického fóra jsou země s nejnižším indexem konkurenceschopnosti v Karibiku Jamajka, Dominikánská republika a Haiti. Haiti je podle očekávání nejchudší zemí Latinské Ameriky. Je to vůbec poprvé, co je tato země do zprávy zahrnuta a světově zaujímá až 141. příčku. Země má problémy v mnoha oblastech a stále se ještě vzpamatovává z ničivého zemětřesení, ke kterému došlo v roce 2010.

Minulý rok byla schválena nová dvanáctiměsíční strategie pro Haiti vytvořená Světovou bankou, která pomůže chránit obyvatelstvo před přírodními katastrofami, pomůže 22 500 lidí vrátit se k životu v bezpečných obydlích, nabídne lepší podmínky k životu dalším 75 000 obyvatelům, bude financovat vzdělání 100 000 dětí a dále potom i stravu dalších 75 000 dětí. Cílem strategie je také revitalizovat ekonomiku a zvýšit produktivitu a konkurenceschopnost zemědělství.

Závěr

Latinská Amerika má především strukturální problémy, v porovnání se zbytkem světa spoří a relativně málo investuje. V případě exportů vyváží velké množství pouze několika druhů zboží. Produktivita se v Latinské Americe zvýšila, bohužel to ale není dostačující. Dalším aspektem, na který nemůžeme zapomenout, je spravedlnost. Je stále jedním z regionů, kde je propast mezi chudými a bohatými největší. K velkému zlepšení dochází ve vzdělání, inovacích, technologiích, institucích a právních předpisech garantujících investice.

Znepokojující otázkou v Latinské Americe je špatné zacházení s nerostnými surovinami. Většina zemí se zaměřuje pouze na jejich export. Je čas na diverzifikaci ekonomiky, je nutné zavádět technologie, uplatňovat znalosti, inovace a přidanou hodnotu. USA jsou důležitým trhem pro Latinskou Ameriku, mnoho věcí se ale změnilo a v současnosti jsou dalšími důležitými hráči Evropa a Čína.

Podle údajů Světového ekonomického fóra jsme zjistili, že mezi zeměmi Jižní Ameriky se na prvním místě nachází Chile, následuje ji Brazílie, Uruguay, Peru, Kolumbie a Argentina. Země Jižní Ameriky s nejnižším indexem jsou pak Venezuela, Paraguay, Bolívie a Ekvádor. Ve Střední Americe včetně Mexika, se v čele nachází Panama, Mexiko a Kostarika.

Ve zprávě Světového ekonomického fóra není analyzována situace ve všech zemích Karibiku, ale pouze v devíti z nich. Podle zmíněných údajů je situace v rámci regionu Karibik nejlepší v Portoriku, na Barbadosu a Trinidad a Tobagu. S nejnižším indexem konkurenceschopnosti v Karibiku jsou Jamajka, Dominikánská republika a Haiti.

V části analýzy byla pozornost zaměřena na vybrané faktory konkurenceschopnosti nejlépe umístěných a nejhůře umístěných států Latinské Ameriky i podle geografického členění (Jižní Amerika a Střední Amerika vč. Mexika). V této souvislosti byla uvažována ekonomická liberalizace, role technologií v ekonomice, postavení na mezinárodních trzích, vzdělávací systém, situace na trhu práce, bezpečnost, zdravotnictví, životní prostředí a dopravní a informační infrastruktura.

Existuje rozdílná úroveň mezi nejlépe umístěnými zeměmi v indexu zemí Latinské Ameriky v oblasti výdajů na zdravotnictví a roli technologií a vzdělávání – tedy faktory související s investicemi do lidského kapitálu. Konkurenceschopnost států Latinské Ameriky je tak determinována vhodnou kombinací různých faktorů souvisejících především s rozvojem lidského kapitálu, zdraví, vzdělání, technologie a další institucionální faktory.

Seznam literatury

AMITI, M. (2001): *Regional Specialization and Technological Leapfrogging*. Journal of Regional Science. Vol. 41. No. 1. pp. 149 – 172

ATKESON, A. A. (2001): *Are Phillips curves useful for forecasting inflation?* Quarterly Review (issue Win). pp. 2-11

CAMERON, A. C. (2010). *Microeconometrics Using Stata (Revised ed.)*. Stata Press. Pp.692

KRUGMAN, P. (1994). Competitiveness: A Dangerous Obsession. *Foreign Affairs*, 73, pp. 28-44.

MADIES, T. – PRAGER, J. C. (2008): *Innovation et la compétitivité* La documentation Française, Paris. citace dne dostupné na: www.ladocumentationfrancaise.fr/rapports-publics/084000589/index.shtml (24/01/2012)

OECD (2005): *Building Competitive Regions: Strategies and Governance*. Paris. OECD. 141 p.

OECD (2006): *Competitive Cities in the Global Economy*, Paris. OECD. 446 pp.

OECD (2009): *Regions at Glance*, Paris. OECD. 198 pp.

PORTER, M. (1990): *The Competitive Advantage of Nations*. New York. Free Press. 855 pp.

Internetové zdroje

WORLD BANK GROUP. (2012). *Improvements made to methodology this year - Doing Business*. Dostupné 29. 10. 2012, z <http://www.doingbusiness.org/methodology/methodology-note>

WORLD ECONOMIC FORUM. (2012). *Reports. Reports - The Global Competitiveness Report 2010-2011 The Global Competitiveness Report*. Dostupné 29. 10. 2012, z <http://www.weforum.org/reports>